

Megjelennek ezentúl minden szerdán és szombaton.

Előfizetési ár: Ezentúl egész évre 10 frt. félre 5 frt. negyedévre 2 frt 50 kr. Bolgatósi díj: 6-hasos petit-sor 5 kr., bélyegdíj minden beutazásért 30 kr. A nyilat-tér-ben 4-hasos petit-sor 20 kr.

FÜGGETLEN LAPOK

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egye-sületi könyvnyomda, 3 korona-utca, 18 sz. a.) intézendők. Bérmentetlen levelek el nem fo-gadtnak.

A jun. 22-ki allocutio és az új társadalom.

II. Pest, jul. 10.

Nem lehet a pápai allocutiókat politikai irányelveit helyesen értelmezni, mielőtt a legutóbbi évszázad történelmi praemissáiból az egyháznak, illetőleg a szent széknek az állammal és társadalommal szemben elfoglalt álláspontját, politikáját körvonalaiban sikerült volna.

Az 1789-ki elvek bölcsőjében az egyházat készületlenül leplett meg arra, hogy akár az alakulások irányára, akár az eszmék fejlesztésére nézve gyors és egyidejű befolyást érvényesíthetett volna.

Csak midőn az ő áladalom veszte volt, s új intézmények keletkeztek a romokon, s a száműzött vallás a renddel visszajött, a leigázott forradalom vénapjai után, jelent meg Chlodwig házában a catholicismus újra, mináláshozó szerény ara. Nem kívánt jogokat, nem kért egyébért, — csupán — a ziveket.

Napoleon codex, az új elvek a nép jog és szabadság, a változott kormányforma, mint bevégzett tények, az egyház szentesítését nyerték VII. Püüstől, midőn ez a császárt koronázták Párisba ment.

Tagadhatlan, hogy az új eszmék visszahatással voltak az egyház külvilágára is.

Ez időben mindinkább meggyőződéssé kezdett válni, még az orthodóxi körökben is a nézet, hogy az egyház elismer valamely nemzet által elfogadott bármily államformát, de ettől viszont követeli az egyház jogainak elismerését.

Ezen új elv, melyet az új társadalom számára XVI. Gergely pápa legelső jelzett, mint vezérfonál húzódik át az egyház és állam között alakult új viszony processusain.

Ez lön oka, hogy a francia constitucióális államforma, s annak intézményei, a pápa által elismertettek.

Ez lön oka, hogy az amerikai demokráci formák Rómában még csak vizsdatetsést sem szültek.

Ez lön oka, hogy a belga szabadelvű alkotmány s annak alaptörvényei az egyház egyetlen rosszaló szózatával sem találkoztak.

Az oktatásszabadság a katolikusok lelkesmereti szabadságának dicső fegyvere volt az állam fenyegetései ellen.

A felekezeti jog, a paritásos tanügyi állapotokat teremtette.

A vallási és lelkesmereti szabadság lett a zászló, mely alatt a katolikusok az állam vagy testvérfelkezesek elnyomása ellen harcoltak Francia és Németországban, Belgiumban, Angol-Ír- és Lengyelországban.

Sőt azt tapasztaljuk, hogy a jelen század harmadik tizedében, a francia katolikus párt mindinkább határozott állást foglalt el az új alkotmánytörvényekben; a belga kath. nép pedig részt vett az alkotmány megalapítása és keresztülvételében.

Az új politikai formáktól annyira nem riadt vissza az egyház, hogy egyik legjobb szívű pápáját látta 1846-ban az európai constitutionalismus élére állani mint politikai reformer, püspökeket, pápáját az új társadalom szellemi és erkölcsi érdekeiért elvérezeni!

Az 1789-ki elvek teljes győzelmet arattak az egyházban is, commentárok jöttek a pápáság kebeléből, hogy azon elveket magyarázzák, írják, hogy azokat a kereszténységgel kapcsolatba hozzák.

egy másnak: szabadság, egyenlőség, testvériség!... A nép csakugyan nem csalódott... megvolt benne a catholicismus és a szabadság természetes szövetségének ösztöne.

Dupanloup arra vállalkozott, hogy az 1789-ki elveket kibékítse a kereszténységgel.

De la pacification című munkájában ezeket írja:

„Mi elfogadjuk, mi kívánjuk a 89-ben proclamált elveket és szabadságot... E szabadságot, mely oly drága azok előtt, kik bennünket azzal vádolnak, hogy nem szeretjük azt, mi proclamáljuk és kívánjuk magunk egy, mint mások számára...”

„Ti nélkülünk, sőt ellenünk csináltatok az 1789 ki forradalmat, de a mi számunkra, így akarván azt Isten, a ti akaratotok ellen...”

Az egyház által ily szellemek ajkán üdvözölt új eszmék lelkesíték 1848-ban a mainzi püspököt következő nyilatkozatra: „Oh igen! én hiszem a világot jelenleg mozgató főnséges eszmék igazságát, s azok egyikét sem tartom oly magasnak, hogy az ember fölne érhetné, sőt úgy hiszem, feladata az embernek, mindezen eszméket életbe, teljességbe vinni; szeretem is e kort, mely oly hatalmasan tör azok után, bármily távol is áll azok vallóitásától!”

Az új intézmények által lett új társadalom érdekében írta Ketteler püspök a következő sorokat: „Nekünk katolikusoknak óvakodnunk kell az új mutató, mintha mi a főnállott állapotokat, a multnak társas és államéleti formáit olyanoknak tartanók, melyeken javítani ne lehetne, mintha egyedüli feladatunk volna, mindig csak dicsérni azokat, s a jövő egyedüli gyógyszerét ajánlani...”

Ily vonásokat mutat az egyháznak az új társadalom iránt elfoglalt álláspontja az 1801-ki francia concordatum óta 1850-ig.

Az új eszmék fejleménye közepett soha nem emelkedett hang, mely azokat kárhóztatta volna. Még Napoleon organiceit articuli-ja, sőt a codex által behozott polgári házasság sem talált Róma részéről, absolu kárhóztásra. Pedig nehéz napjai voltak az egyháznak, s a kölni esemény, s a badeni surlódások talán alkalmas indokok lettek volna a szent széknek, hogy szavát az új elvek és új társadalom ellen hangoztassa!

Tétény, jul. 6.

A Függl. által képviselt ügyhez, szentegyházunk s szeretett hazánk legfontosb közügyeinek egyikéhez, a mielőbb létrehozandó, törvénybe cikelyezendő magyar kath. egyház autonómiajához — hála Istenünknek! — egy lépéssel ismét közelebb jutánk.

Székesfehérvári püspöki meggyének másfélszáz ezerre menő katolikus közönsége emelte szavát az ügy szenteséghez méltó komolysággal, buzgalommal és erélytel kérvén az ország főmagassága Herceggprimását, kérvén a m. k. vallás és közoktatási felelős minisztert, kérvén az országgyűlést, hogy együtt levő honatyákat, miszerint az 1848. XX. t. cikk 2. §. kimondott, de reánk nézve megfogantba nem vett vallás egyenjogúság alapján az egyház önállóságát s ezzel kapcsolatos függetlenségét biztosító kath. autonómia létrehozását helyzetükhez méltó hatályal előmozdítani sziveskedjenek azon szellemben t. i. miként azt az 1848. „Emlékirat” körvonala.

Ismerve tehát főmagassága Hercegg primásunknak jóakaró törekvését, bízva a kölcsönös érdekeket szem előtt tartó, s a testvéri békét szíven hordozó, a tarthatlan állapotot pedig mélyen belátó vallásügyi miniszterünk nemes szándékában, — végre okvetlen feltételezve a bizalommal megkeresett honatyáktól azt, miszerint jogos igényünket nem fogják az 1848 April 7-iki „elkésztel” vissza utasítani, — bizton hihetjük, miszerint a magyar kath. egyház autonómiajához ez által is egy lépéssel közelebb jutánk.

De hogyan is ne legyünk jövőnk elérése iránt biztos reménnyel eltelve? hisz a mit kérünk, sürgetünk és követelünk, azt már a törvény is biztosította számunkra.

Ki van ugyanis mondva az 1848. XX. t. cz. 2. §. a törvényesen bevett vallásfelekezettek különbség nélküli egyenjogúsága, mely törvény cikelynek, ha nem akar üres phrasis maradni, természetes s észszerű következménye nem lehet más, mint az, hogy minden vallásfelekezet bense életkörüben egyenlő jogkör nyerjen, ügyeit maga rendezhesse, s az államhatalom jogviszonya s felügyeleti joga is egyformán terjedjen az egyik mint a másik felekezetre iránt.

Nehogy tehát a székesfehérvári értekezlet egyik t. szónoka által intelemkép felhozott s az 1848-iki püspöki karnak az akkori viszonyokból merített azon aggodalma — mely szerint félt, hogy az említett t. cz. 2. §. paragrafus által felállított vallás viszonyosságát fogva a magyar kath. egyház javai s alapítványai megingattatnának, hacsak azok védelméről, megmentéséről — más szavakkal — autonómia létrehozásáról nem gondoskodunk — valakit még tovább is nyugtalanítson: minden erőnkön azon kell igyekeznünk, hogy önszervezkedési jogunk, melynek a 2. §. csak alapja van letéve, lefai s tetőzete még hányzanak, mielőbb az 1848-iki „Emlékirat” szellemében kiépítették, s betetőztették, s mint bevégzett mű sérthetlensége törvényezik kelyeztessék.

Ha már most tudni akarjuk, hogy az egyenjogúsági törvény alapján minő jogok illetik egyházunkat saját kebelben: kutatnunk kell a fennálló törvényeket.

A codifikált egyenjogúság alapján minket katolikusokat semmikép sem illehet kevesebb jog, mint melyeket hazai törvényeink, különösen az 1790. 26. t. cz. protestáns testvéreink számára biztosított.

Nem szándékunk az ezen törvény 4. 5. 10. szakaszait részletezni, melyek által ök minden felsőbb beavatkozás ellen, önszervezkedési, iskola-felállítási, alapítvány-birtoklasi jogaikban biztosítják: legyen elég a 48-ki püspökökre hivatkozunk, kik ép azon jog helyzetere törekvének, melylyel protestáns atyánkfiai e haz. ban már bírtak, kimondák:

Hogy minden egyházi s iskolai vagy az összes magyar katolikuság közvagyoná;

Hogy az egyház külső ügyeibe, t. i. azokba, melyek nem szorosan religiói vagy papi ügyek, mik a lelki hatalom körén kívül állanak, képviselői által az összes nép befolyjon;

Hogy a püspökök, főpapok és plébánusok kinevezésébe az összes kath. nép képvisellete nyomtatékos befolyást nyerjen.

De hogy ez nem csak az akkori püspöki karnak, hanem minden oly megyének, hol ez ügyben akkor az eszmecserének szabad tér nyitottat, forró vágya volt: szabadjon hivatkozunk „a székesfehérvári megyebeli pápáság 1848-ki május 25. és 26-án tartott tanácskozmányi ülésének jegyzőkönyvére”, melynek nyomtatot szövege szerint „közmegegyezéssel következő elvek állapítottak meg s fogadtattak el: u. m. kívánjuk:

a) hogy valamin a többi vallás felekezeteinek a közálladalom irányában jogaik s viszonyaik különös törvények által vannak meghatározva, ugy a ker. kath. egyház szabadsága és berszerkezeté nézve a világi hatalomtól függetlensége is törvény által biztosították;

b) törvény által mondassék ki: hogy a sehoh nem tiltott zsinatok jövőre szabadon tartassanak, s azoknak határozatai foganatosíttassanak.

c) Az egyéb vallásfelekezeteik nevelési ügyeire nézve is fenálló felsőbb felügyelés mellett a katolikusoknak saját iskoláik alapítása, czélszerű elrendezése s igazgatása iránti joguk biztosíttassék.

d) A kath. egyház és iskolák minden javait s alapítványait és így azo-

kat is, melyeket eddig a helytartó tanács kezelt, mint a kath. egyház elvitatlan tulajdonait, a katolikusok jövőre nézve szabadon és függetlenül kezeljék: akképen, hogy a kezelésben ugy az egyháziak, mint a kath. világiak részt vegyenek.”

Es midőn a püspöki kar, ugyszinte egyes megye e postulatumokat kimondá, egyedül öszinte bizalmat akarta kifejezni azon világi status iránt, melynek csatlakozásában az egyház ezentüli ötalmt keresi.

Es most legyen szabad felhozni az okokat is, melyek az egyház autonómiaját elkerülhetlen szükségessé teszik.

Átalános a panasz az elterjedt indifferentismusra: s tagadhatlan a szomorú állapot, miszerint az egyház iránti ragaszkodás, buzgalom és melegség annyira meglazult és kihült, hogy igen sokszor, sőt leggyakrabban a legfenygetőbb csapások épen saját fától mértnek reája. Miért? mert nincs köztünk az a solidaris kapes, hiányzik a társulati organismus, mely az autonómia nyer életet, s mely közelebb füzi a papot a néppel, a híveket az egyházzal, s mely a protestansokat oly tekintélyes polezra tulta emelni a törvényhozásban, megyékben, szóval mindenütt, az egész országban, hol befolyásukat érvényesíteni akartak.

Ohajtjuk a felhozott alapokon létesítendő autonómia továbbá azért, mert általa a nevelés, felvilágosodást, moralitást, véljük előmozdítatni.

Nem hihető ugyanis, hogy korunkban, midőn felekezeti állásra vagyunk utalva, tehát a verseny korában, midőn a közművelődés babérjaiért minden rendelkezésünkre álló eszközt meg kell ragadnunk — nem hihető mondjuk, — hogy fennállhassanak iskoláink az atyák befolyása nélkül; annál kevésbé hihető pedig az, hogy ök, kiknek a tanügyi iránti buzgalmat alapítványaik igazolják, a nevelési rendszer megállapításából kizárhatók legyenek. S ha a nevelésben fáradozókat támogatni fogják a szülők, támogatni a nép, óriási lesz a haladás, melyet a nevelés ügye tenni fog. A másik körülmény, mely a nevelésnek természetesen emeltyűje levén, közművelődési érdekeinket anyagilag is érinti, az alapítványok tulajdonjogi kérdése. Ha valami képes napjainkban nevelési ügyeinket rázkódtatni, ez csak a vallás és iskolai alap tulajdonjoga iránt támasztott kétely lehet. Es ezen kételyek ellenében, melyek leginkább saját hitfeleink elidegenedett táborá által emeltetnek, egyedül az menthet meg, ha az egyház tulajdon solidaritása kimondatik.

Maga a főpápaság ez ügyben alig tehet valamit, a vagyont alig mentheti meg; de egészen más lesz az eredmény, ha a kath. státusban képviselt kath. nemzet lépend dörgő vetőjával a hatalom elé.

Kivánatos és szükséges végre az autonómia az egyház szabadsága s függetlensége végett saját papjaiban.

Husz év nem oly nagy időköz, hogy ne tudnánk emlékezni, miként igyekezett az államhatalom az egyházat magába olvasztani, csak azért, hogy befolyásos hatalmát saját politikai czéljaira felhasználja. S ennek — miként e lapokban oly tapintattal meg volt jegyezve, az lön természetes következménye, hogy az egyház, melyet a szabadságot üldöző hatalom szövetségében láttak (pedig csak járma alatt volt) elveszté tekintélyét, s megvetés, üldözés tárgyává lön.

Avagy elfeledtük a szomorú idöket, midőn püspökeink székeiktől megfosztattak, száműzettek, csak azért, mert nem akartak a kormánynak eszközeivé lenni s tudtak saját eszökkel gondolkodni, tudtak saját szívökkel érezni. Nem látta e Fehérmegye, hogy lelkes állásaiktól megfosztattak, agyonlövették, káptalanjai pedig bebörtönöztettek, egyedül azért, mert az éhez hóvédeknek élelmet nyújtottak, s tudtak a válság napjaiban is honuknak hívei maradni.

Ily véres foltokkal ugyan alkotmányos kormányunk nem fogja magát soha beszennyezni; ámde ne feledjük,

hogy a győztes párt saját pártbelieinek szokta a polczokat kiosztani; ne feledjük azt se, hogy politikai pártok kormányára állván be, a kormány igen mobilizálva van, s mint pártkormány saját uralmának biztosítására könnyen kizsákmányolhatná a használható erőket, a javadalmak osztásában. S nem csökkenne-e meg a vallás iránti tisztelet és bizalom azokban, kik észre vennék, hogy az egyház a változóknyp pártok politikájának szegődött szolgálatába.

Szükséges tehát az autonómia, hogy megszűnjék az indifferentismus, előmozdittassék a nevelés és erkölcsöség, végre hogy szentegyházunk független és szabad legyen.

Ezek azon okaink, melyek a nemes gróf Zichy Jenő által egybehivott, — öszintén szeretett meggyés püspökünk apostoli jókívánatának áldása alatt tartott székesfehérvári értekezletre bennünket vezettek, hogy ott a szentegyházunk szőbb jövőjét biztosító autonómia ügyének előmozdításában részt vegyünk.

Oly okok, melyeknek alárendelünk minden egyéni személyes s anyagi érdeket; alárendelünk azért, mert szentegyházunk, édes hazánk érdeke minden érdeknek felette áll.

S midőn a nemes Gróf elnöknek e szent ügyiránti buzgalmaért nyilvános köszönetet mondunk: kívánjuk, hogy apostoli buzgalmu meggyés püspökünk áldása gyümölesözze mielőbb az óhajtott autonómia.

Ifj. Gr. Hugonnay Kálmán s. k. Rédl Ignác s. k. König Jakab s. k. Soós István s. k. Károly János s. k.

TÖRVÉNYHOZÁSI ROVAT.

Törvényjavaslat

a népiskolai közköztartás tárgyában. (Folytatás.)

54. §. Tantárgyak: a) Fiók számára: szépirás és rajz, magyar nyelvtan, német nyelv, (a mely iskolában a tanítási nyelv nem a magyar, ott a német nyelv helyett a magyar tanítandó) számtan és mértan, alkalmazási gyakorlatokkal, természettan és természetrajz, különös tekintettel a földmívelésre és iparra, földrajz és történet (általános és hazai), hazai alkotmánytan, katonai testgyakorlat, ének.

b) Leányok számára: szépirás, számtan, magyar nyelvtan, német nyelv, földrajz és történet, természettan és természetrajz, (különös tekintettel a kertészetre és női foglalkozására, p. o. főzés.); nőtán; gazdaszonszáz és háztartás szabályai; női munkák, különösen főzés, varrás, kötés stb.

55. §. Egy felsőbb népiskolában legkevesebb két rendes és egy segédtanító működik.

56. §. Tanórája egy egy osztálynak tekint legalább 18 és legfeljebb 24 óra lehet a vallás tanításával együtt. Egy tanító hetenkint 30 óránál többet nem köteles tanítani.

D. A kormány által, és a község által önként állított népiskolai tanintézetek.

57. §. Azon népnevelési tanintézeteken kívül, melyeket a törvény értelmében a községek kötelesek fenntartni, a közköztartási miniszternek jogában és tisztségében áll, bárhol, ha szükségesnek látja, tisztán államköltségen, a helyi körülmények által igényelt népnevelési tanintézeteket állítani, melyek a 12—56. §-ban megszabott módon szervezendők, s a vármegyei iskolai tanács és tanfelügyelő hatóságok alatt állanak.

58. §. Azon népoktatási tanintézetek, melyeket a község a törvény kötelezésén túl állít fel, minden tekintetben ugyanazon törvény alatt állanak, melyek általában a községi iskolákat szabályozzák.

IV. FEJEZET.

Magán-tanintézetekről.

59. §. Egyeseknek ugy mint egyházi és polgári társulatoknak a következő §§-ok rendelkezései szerint szabadságuknál alki kisedővödat, elemi és felső népiskolákat, mint magán tanintézeteket állítani és fenntartani.

60. §. Népoktatási magán-tanintézeteket állíthatnak:

